

Nem elég több fát ültetni: a meglévő erdőket kell megmenteni a kiszáradástól

Az extrém hőségben fehéren világító lombú hársfák sora nem különös természeti látványosság, hanem a hőstressz jele: a fák a fény visszaverésével próbálják védeni leveleiket. Víz nélkül azonban hamar kimerülnek a növényi védekezés lehetőségei. Koncz Péter, a HUN-REN Ökológiai Kutatóközpont ökológusa, projektmenedzsere szerint a meglévő erdők vízmegtartó képességének és ellenálló szerkezetének helyreállítása annál is égetőbb probléma, mint hogy mennyi új fát ültetünk.

A 40 fokot közelítő hőségben gyakran láthatunk az út szélén olyan fákat, amelyek lombkoronája mintha fehéren világítana. Jó eséllyel hársfákról van szó: leveleik fonákját felfelé fordítva próbálnak minél többet visszaverni a túlzottan erős napsugarakból. Ez azonban csak egy a fák számos védekezési módszere közül. Az út szélén fehéren világító fák azt üzenik: baj van.

A hőstressz tünetei az ország számos pontján láthatók: koronaszáradás, száraz ágak, idő előtti lombhullás és ritkuló erdőállományok jelzik, hogy a fák túlélési stratégiái egyre gyakrabban merülnek ki. A növények a lombkorona külső leveleivel árnyékolják a belsőbb leveleket, fényvédelmi mechanizmusokat kapcsolnak be, a fölösleges fényenergiát pedig hőként vagy visszavert fényként vezetik el, hogy megóvják sejtjeiket a károsodástól.

Víz nélkül leáll a fák saját hűtőrendszere

Koncz Péter szerint ezek a védekezési módszerek akkor működnek igazán, ha elegendő víz áll a fák rendelkezésére. Ilyenkor intenzív párologtatással akár több fokkal is hűthetik lombkoronájukat, miközben gyökereik egyre mélyebbre hatolnak a talajban. Ha azonban a talaj kiszárad, a levelek bezárják a gázcsere nyílásait, hogy mérsékeljék a vízvesztést. Ezzel együtt a párologtatás is leáll, a levelek gyorsan felmelegszenek, és beáll a „nyári ősz”: a korai lombsárgulás és lombhullás.

Az aszály által legyengített fákat ráadásul könnyebben támadják meg invazív rovarok, például a kőrisonrózó karcsúdíszbogár, amely júniusban jelent meg Magyarországon. A talajban megtartott víz ezért kulcskérdés lehetne a Kárpát-medence egyre forrósodó nyarai során, de Koncz Péter Másféllokon megjelent írása szerint ma még keveset teszünk azért, hogy megállítsuk az elszivárgását.

Nem csak fát kell ültetni, az erdő szerkezetét kell ellenállóbbá tenni

A vízmegtartás alapja nem elsősorban egy-egy műszaki beavatkozás vagy új, déli szaporítóanyagok alkalmazása, hanem maga az erdő szerkezete. A folyamatos erdőborítást biztosító örökzöld-gazdálkodás, a többkorú, elegyes állományok és a kisléptékű fakitermelés mérséklék a párolgási veszteséget, javítják a mikroklímát és növelik az erdők ellenálló képességét.

A nagyvadállomány növekedése nemcsak gazdálkodási és természetvédelmi, hanem vízgazdálkodási probléma is. A túlzott vadnyomás akadályozza a természetes felújulást, elszegényíti a fajajösszetételt, megritkítja a cserje-, gyepter- és mohaszintet, csökkenti a talaj árnyékolását és a víz beszivárgását. A klímaadaptív erdőgazdálkodás egyik alapfeltétele ezért a nagyvadállomány jelentős, területenként eltérő mértékű csökkentése.

Az erdők vízháztartását a fajajösszetétel is befolyásolja. A termőhelyhez kevésbé alkalmazkodó fenyvesek és akácosok fokozatos átalakítása öshonos, elegyes lombos erdőkké javíthatja a csapadék

visszatartását, kedvezőbb mikroklimát teremthet, csökkentheti a tűzveszélyt, és stabilabb vízháztartást adhat. Ugyanakkor vannak olyan területek, például a Kiskunság egyes részei, ahol a klímaváltozás miatt a zárt erdők fenntartása már nem reális; ott a nyílt erdőssztyepp vagy a gyepevegetáció megőrzése lehet a hosszú távon fenntartható irány.

Sok kis beavatkozás együtt hozhat érdemi változást

A hegyvidéki erdőkben korábban természetes módon alakultak ki kisebb tavak és időszakos vízállások, amelyek lassították a víz lefolyását, segítették a beszivárgást és hűtötték a mikroklimát. Ezek helyreállítása ma egyre több helyen zajlik.

Ugyanilyen fontos az erdészeti utak átgondolása is: a lejtő irányába futó utak összegyűjtik a csapadékot, majd csatornaként gyorsan kivezetik a vizet az erdőből. A használaton kívüli utak megszüntetése, a víz visszavezetése, valamint rönkgátak, rőzsegátak és hordalékfogók létesítése egyszerre lassítja a lefolyást, növeli a beszivárgást és mérsékli az eróziót.

Az elmúlt két évtizedben legalább 20, erdőkhöz kapcsolódó vizesélőhely-rehabilitációs projekt valósult meg Magyarországon. A Kaszó-LIFE projektben mintegy 290 hektáron javították az erdők vízellátását, aminek hatására a talajvízszint 40–50 centiméterrel emelkedett. A Tati-szigeteken mintegy 195 hektáron, a Fényi-erdőben közel 300 hektáron történtek vízmegtartó beavatkozások, a LIFE4OakForests projektben pedig hegyvidéki tölgyesekben vezették vissza az erdészeti utakról lefolyó vizet az erdőbe.

A projektek tanulsága, hogy a leghatékonyabb megoldások nem egyetlen beavatkozásra épülnek: a vízmegtartást az erdőszerkezet helyreállításával és a természetes folyamatok támogatásával együtt kell megvalósítani. A változtatás nemcsak erdészeti, hanem társadalmi feladat is, amely az erdészet, a vízügy, a természetvédelem, a mezőgazdaság, a vadgazdálkodás és az energiapolitika együttműködését igényli.

A klímaváltozás hatására az erdők kiszáradnak, szénmegkötő képességük romlik, és egyre inkább szén-dioxid-kibocsátókká válhatnak. A hőkupolák alatt még védekeznek, de egyre gyakrabban kimerülnek. A kérdés az, hogy képesek leszünk-e időben segíteni az erdőknek, hogy azok továbbra is segíthessenek rajtunk.

További információ:

<https://masfelfok.hu/2026/07/30/nem-eleg-tobb-fat-ultetni-a-meglevo-erdoket-kell-megmenteni-a-kiszaradastol/>

Sajtókapcsolat:

- Koncz Péter, ökológus
- HUN-REN Ökológiai Kutatóközpont
- koncz.peter@ecolres.hu

Eredeti tartalom: Másfelfok

Továbbította: Helló Sajtó! Üzleti Sajtószolgálat

Ez a sajtóközlemény a következő linken érhető el:

<https://hellosajto.hu/?p=32162>